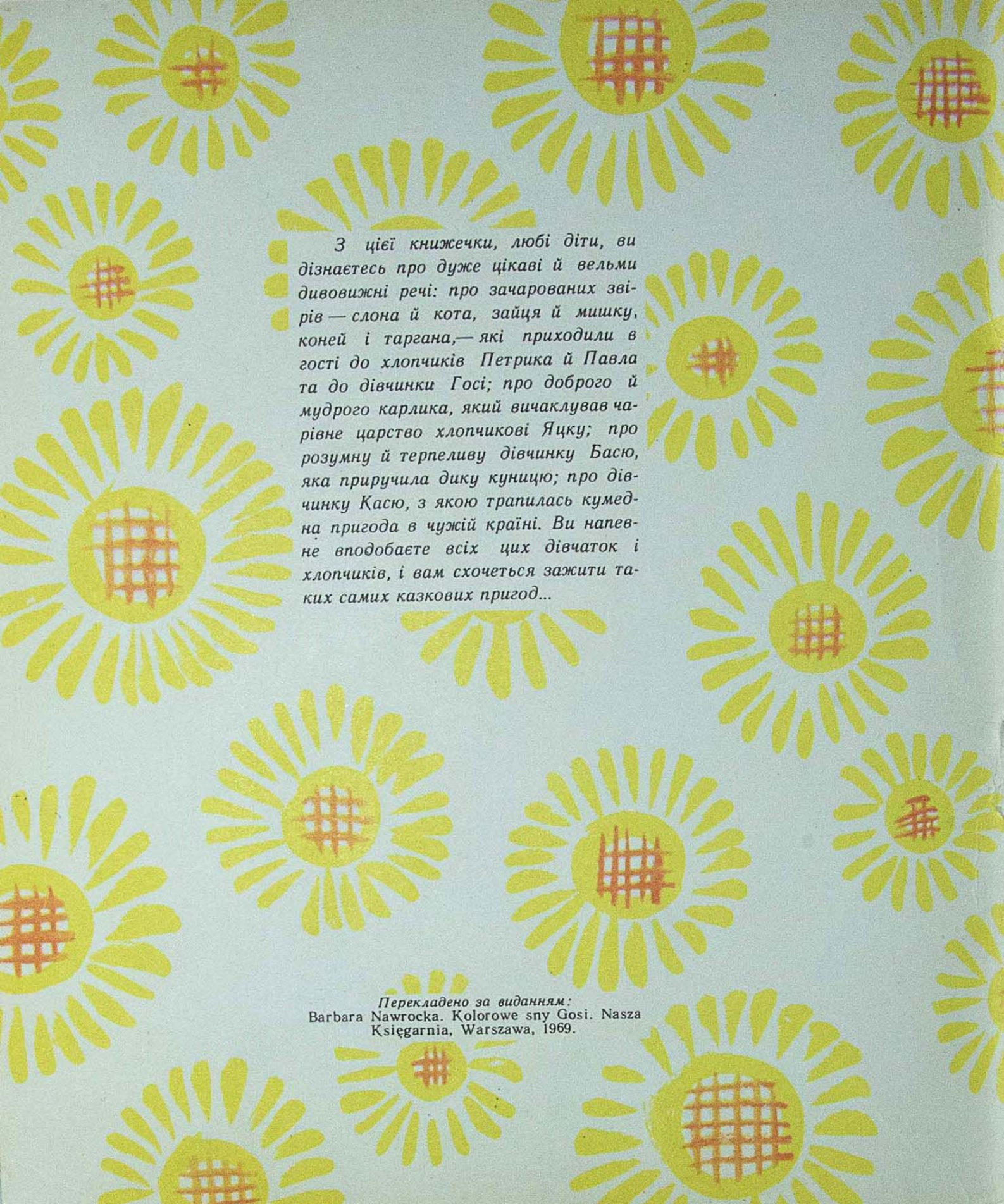

БАРБАРА НАВРОЦЬКА

БАРВИСТІ
СНИ
МАЛЕНЬКОЇ
ГОСІ

З цієї книжечки, любі діти, ви дізнаєтесь про дуже цікаві й вельми дивовижні речі: про зачарованих звірів — слона й kota, зайця й мишку, коней і таргана,— які приходили в гості до хлопчиків Петрика й Павла та до дівчинки Госі; про доброго й мудрого карлика, який вичаклував чарівне царство хлопчикові Яцку; про розумну й терпеливу дівчинку Басю, яка приручила дику куніцію; про дівчинку Касю, з якою трапилась кумедна пригода в чужій країні. Ви напевне вподобаєте всіх цих дівчаток і хлопчиків, і вам схочеться зажити таких самих казкових пригод...

Перекладено за виданням:
Barbara Nawrocka. Kolorowe sny Gosi. Nasza
Księgarnia, Warszawa, 1969.

Б. НАВРОЦЬКА

**БАРВИСТІ
СНИ
МАЛЕНЬКОЇ
ГОСИ**

З польської переклала
Зіновія Пенюк

Малювала
Лариса Семенова

ПРО ПЕТРИКА-МРІЙНИКА
ТА ПАВЛА-РЕАЛІСТА

Були собі Петрик і Павло, жили в одному селищі. Ще зовсім маленькими обох їх мами садовили разом у пісочницю. Відтоді й почалася дружба Петрика-мрійника та Павла-реаліста.

Петрик завжди закопував у пісок свої формочки або лопатку, і потім цілий тиждень не можна було їх знайти. Петрик рюмсав, а Павло, насупив-

шись, перекопував пісочницю, аж доки якогось чудового дня витягав з піску Петрикову згубу. Петрик радісно верещав і страх дивувався, що іграшки повертаються до нього в такий незбагнений спосіб. А Павло чудувався з Петрикового подиву. Для Павла все, що траплялося в його житті, було зовсім звичайне. І те, що світить сонце, і те, що спадає ніч, і що треба їсти, спати, вмиватися, щоранку вставати, вбиратися, взувати черевики і морочитись із шнурками. І те, що загублений ввечері вемедик уранці лежить на лаві і те, що іграшки, закопані в пісок, можна розкопати й повернути їхньому господареві. Павло не відчував, як минає час. Іграшку, загублену чи не місяць тому, стрічав так, наче розлучився з нею вчора.

Петрик дивився на світ боязко і з дивом. Його чудувало сонце, яке завжди сходить уранці, чудував вечір, що завжди настає увечері. Він не любив їсти, спати, вмиватися й зав'язувати шнурки. Власне, не те, щоб не любив: він нетямився з дива, що все треба робити саме тоді, коли він охочіш робив би щось інше... Петрик хотів би, приміром, умиватися опівдні, а їсти вночі, вдень спати, а вдягатися — коли треба було роздягатися.

На шоколад він казав тільки кошолад, а Павлика звав Вапликом, дарма що знав його справжнє ім'я.

Граючись у пісочниці, він повсякчас думав про всі ці загадки і повсякчас губив у піску формочки й лопатку. А ще влітку губив м'ячі, взимку — рукавички, а восени, траплялось, і штанці.

Дбайливий Павло завжди носив свої речі з собою.

Знав, де його формочка на пісок, а де чужа, і ніколи ні з ким не бився за свої іграшки.

А Петрик ніколи не знав, що намальовано на його м'ячику — цятки чи зірочки, і через ці зірочки та цятки вмивався гіркими сльозами.

Та Петрик і Павло, хоч як різнилися між собою, були найширші друзі, такі, що їх водою не розіллеш. Так у житті звичайно й буває, отже, не дивуйтеся з цього.

Через Петрика й Павла заприятюлись і їхні мами. Всі стали разом виїздити влітку на відпочинок. І невдовзі ввійшло у звичай, що одного року Петрикова мама забирала з собою Петрика і Павла, а на другий рік Павлова мама — Павла і Петрика. Отже, щороку протягом двох місяців Петрик і Павло мали одну маму.

Врешті Петрик так звик до Павлової мами, а Павло — до Петрикової, що якби збудити їх серед ночі й спитати, котра мама чия, Петрик кричав би, що Павлова мама — то його мама, а Павло, що Петрикова мама — то його мама. Ясна річ, якби прочумалися, кожен одразу пізнав би свою справжню маму.

Коли Петрикові й Павлу було по чотири роки, вони разом пішли в дитячий садок. Петрик ніколи не мав у садку ні кольорових олівців, ні паперу до малювання, так само як і до вирізування. Коли вихователька питала, де його ножички, Петрик витріщав свої голубі очі й дивувався, що хтось жадає від нього ножичок. Та й чи були взагалі ті ножички в нього у торбинці, чи, може, випали десь по дорозі в садок, бо

Петрик ходив не як люди, а завжди вистрибом. А може, він і не брав ножичок з дому? Бо ж і не знав, що будуть вирізувати з паперу. А може, знав та забув? Стільки всяких обов'язків на цьому світі! Вставай, умивайся, вдягайся, зав'яжуй ті набридлі шнурки, які одно заплутуються і не слухаються нікого, опріч мами.

Зате Павло завжди мав кольорові олівці, папір до малювання й вирізування, барвистий, ще і з сухим клеєм зісподу. Завжди мав пластмасові ножички — рожеві, з причепленою на шнурочку карткою, де написано його ім'я та прізвище.

Петрик дуже любив Павла і захоплювався ним, його ножичками з карткою, його папером, котрий досить було тільки лизнути, щоб він приклеївся. Та Петрикові й на думку не спадало, що він теж міг би все те мати, робити й пам'ятати про кожне завдання виховательки.

Коли Петрикові й Павлу минуло по шість років, їх од школи віддаляв тільки один рік. Тому Павло вважав себе майже за дорослого хлопчика, який от-от робитиме справжні малюнки й вирізки. Справжні тому, що в школі за них ставлять оцінки.

Петрик зовсім не квапився до школи, навіть по-тай страшенно журився тією школою. Бо ж там доведеться робити все куди ретельніше, як дома. Адже з мамою завжди можна дати собі раду, щось відкласти на потім, щось забути... А в школі, напевне ж, нічого не відкладеш на потім, нічим, навіть байкою про котика чи песика, не відвернеш уваги вчительки від забутих ножичок...

Та Петрик не мав звички журитися передчасно. Рік міг здатися йому десятьма роками, січень — травнем, понеділок — п'ятницею. А вчительку із справжньої школи Петрик поки що собі ніяк не уявляв.

Павло, біжачи до садка й тягнувши Петрика, що ловив по дорозі гав, не раз заглядав до своєї майбутньої школи. Тоді Петрик одбігав якнайдалі від сходів, що вабили Павла, і сідав на гойдалку біля знайомої пісочниці. Гойдаючись, навмисне дивився в небо, аби Павло не подумав часом, що його, Петрика, цікавить школа. Оце він поїде з Павлом у село, а потім ще перебуде зиму в садочку. До школи поки що дуже далеко.

Павло мав себе за цілком незалежного, і коли вони вдвох вирушали в недалечкі походи, це подобалося навіть Петрикові. На прогулянці з мамою не траплялось нічого цікавого, а так — пригод скільки завгодно!

Ще відтоді, як вони разом гралися в пісочниці, Павло знав, що Петриком треба опікуватися, і робив це з повною відповідальністю. А Петрик віддячував йому на прогулянках, розповідаючи небилиці, яких сам Павло ніколи б не вигадав. Мабуть, при мамі він нічого такого б не розказав. При дорослих Петрик знічувався і здебільша мовчав. Зате коли вони вдвох вирушали в похід до малинника, чого тільки не розказував Павлові!

Саме в малиннику, напхавши рота ягодами, Петрик заявив Павлові, що цукерки ростуть на деревах. Павло здивувався й заперечив, що цукерки продаю-

ться в крамниці — у гастрономі або в кондитерській...

Петрик заповів у рот ще одну жменю малини, обурено глянув на Павла і заявив, що Павло помиляється. Все, що продається в крамниці, має спершу десь вирости. Сливи теж продаються в крамниці, та й малина ця теж...

Павло витріщився на малину й мовчав, розгубившись. Справді, ягоди ростуть на кущах, він сам це бачить. Кущі в нього під самісіньким носом, та ще й гілки дряпаються, як коти. А руки геть вимашені малиною, червоні, мов буряки. Справжнісінька мука ввечері мити їх — подряпини болять, аж сльози самі на очі наворачуються. А мама одно милить бідолашні руки, одно тре...

Що ж до цукерок... Павло поміркував хвилюку й переможно усміхнувся: він ніколи не бачив такого дерева, на якому росли б цукерки. Бачив сливу із сливками, яблуню з яблучками, але дерева-цукерниці з цукерками — зроду!

Павло почав допитуватися в Петрика, коли ж та «цукерниця» дає врожай — цукерки, бо на кущах малини, приміром, ягоди доспіли саме тепер.

Петрик був збентежився, але зразу зметував, що сказати. Коли на малині саме тепер росте малина, то й на «цукерниці» невдовзі, от хоч би завтра, виростуть цукерки.

Відтоді Павло щоранку, доки Петрик умивався, застібав усі гудзики та пряжки на сандалях, — бігав до «цукерниці». Дивився, чи не вродили ще цукерки. Робив це потайки, але всі знають, що таємницю

зберегти важко, особливо тоді, коли людина повсякчас зазнає розчарування.

Одного дня в малиннику Павло не стримався й став кепкувати з Петрика — мовляв, його «цукерниця» й наміру не має родити цукерок.

Петрик задумався ненадовго, а тоді заявив: завтра неодмінно вродить.

Павло кепсько спав тієї ночі — кортіло швидше поглянути, які ж то цукерки виростуть на «цукерниці». Прокинувся вдосвіта і босоніж, у самій піжамі, побіг до малинника.

Глянув — і роззявив рота: на «цукерниці» росли цукерки! Чудові шоколадні цукерки, улюблені Павлові ласощі. Та найдужче здивувався Павло з того, що цукерки росли на нитках. «Цукерниця» вродила ще й нитку — чудасія та й годі! Павло задумався. Хотів одірвати одну цукерку, одначе втримався од зваби. Треба ж мамі показати дивовижну «цукерницю»!

Вислухавши Павла й дивлячись на його розпашіле личко, мама навіть злякалася — чи синок, бува, не захворів. Мама розтлумачувала Павлові, що в цукерниці держать тільки цукор до чаю, але Павло стояв на своєму. Тож не було іншої ради, як піти з ним до малинника.

Мама була в захваті від куща, який родить цукерки. Тільки Павлові не сподобалось, що за сніданням вона кидала на Петрика сміхотливі й вельми значущі погляди, а той червонів, як маків цвіт, і щось дуже пильно шукав очима на дні горнятка з молоком.

Та, як по правді, Павло й не хотів знати, чого мама так дивно поглядає на Петрика, а Петрикові палають вуха. Він волів зірвати з Петриком усі цукерки і з'їсти їх разом у малиннику. Йому тільки кортіло збагнути, чому ті цукерки повиростали на нитках. Але Петрик не схотів нічого пояснювати, хоча звичайно залюбки розповідав йому різні чудернацькі небилиці. Павло знав, що вони чудернацькі, проте були вони йому до вподоби.

А невдовзі сталося ще одне чудо — зачарований заєць. Мабуть, навмисне, щоби геть приголомшити Павла, котрий не вірив у чудеса.

Те, що заєць зачарований, ясна річ, сказав Петрик. Павла поймав був сумнів, але зрештою він повірив у чари. Бо чи могло бути інакше, коли заєць стояв дибки на стежці біля посіву завжди на тому ж місці і завжди в той же час? І ніхто з дорослих чомусь не бачив його, а Павло з Петриком бачили мало не щодня?

Одразу за хатою, за малинником і потоком, розлягалася поле, засіяне житом. Попід житом виляся стежка, нею Павлові та Петрику дозволялося ходити аж до повороту, бо той поворот було ще видно з вікон хати.

Тут і чекав Павла й Петрика зачарований заєць. Заєць любив ту пору, коли заходило сонце. Часом захід був червоний, і тоді жито неначе горіло пурпуровим полум'ям. Землю огортали сутінки, а небо мінілося рожевим, і весь світ здавався чарівним, а заєць — і поготів. Він сидів спокійно, а коли хлопчики підходили зовсім близько — ставав дибки. Якусь

мить усі троє — Павло, Петрик і заєць — дивилися одне на одного, потім заєць неспішно повертався і зникав на полі. А хлопчики стояли непорушно ще якусь часинку, тоді поволі верталися додому.

Ціле літо ходили вони дивитися на зайця, і Петрик зрештою переконав Павла, що заєць — зачарований. Жоден інший заєць не міг би призначати побачення. Адже зайці не такої вдачі — вони-бо зроду полохливі й бояться людей.

А ще Павло та й Петрик ходили в село навідувати малого котика. Той котик завжди сидів на ганку. Він теж був дивний — зовсім не ріс. Господиня розказала, що колись, як він був ще немовлям, з ним трапилась лиха пригода — впав із даху і зламав собі хребет. Котик видужав, але так і лишився малим — уже назавжди.

Петрик і Павло дуже полюбили цього малого дорослого котика, котика-каліку, і часто приходили до нього в гості.

А вдома на них чекала мама із суніцями та сметаною. Хлопчики ласували ягодами й розповідали мамі про бідолаху-котика.

Отаке-то було останнє передшкільне літо наших друзів. Виростали для них цукерки на деревах, прибігав зачарований заєць, розповідав казки малий дорослий котик.

А може, то був звичайнісінький заєць, бо ж навіть і зайці розуміють, що не треба боятися двох хлопчиків — щирих друзів?.. Не знаю — зміркуйте самі, бо Павло та Петрик, дарма що вже дорослі, й досі вірять, що заєць був зачарований. І досі роз-

повідують про «цукерницю». І досі, тільки-но мають вільний час, приїздять до того села, йдуть у хату з котиком-калікою, завертають на стежку край поля, де одного чудового літа вибігав їм назустріч зачарований заєць...

ЩО РОЗПОВІВ
КАРЛИК ЯЦКОВІ
ПРО РІД КАРЛИКІВ

Взимку мама переносила Яцкове ліжечко на кухню, ближче до печі. Піч була стара, з плитою, і топили її вугіллям. В нових будинках нині таких печей не ставлять — там газові плити. Але наш Яцек мешкав у старому будинку, і в кухні стояла стара піч. Вечорами, коли Яцек лягав спати і мама гасила лампу, він біля печі нічого не боявся. Лагідний черво-

нястий племінь розсіював сутінки, плита сяяла, багрянець просвічував крізь бляху, немовби хтось запалив вогонь за тонесеньким червоним папірцем.

Засинаючи під воркотливу пісню печі, Яцек завжди згадував про ті червоні ліхтарики. Про ліхтарики й про великого чорного kota, бо піч муркотіла точнісінько так, як заснулий кіт.

Яцек любив зиму, хоч надворі тріщав мороз і не можна було гратися на вулиці з дітьми. В Яцка швидко мерзли руки навіть в найгрубіших рукавичках, коцюбли пальці, і з болю аж сльози виступали на очах. Він біг додому, і мама хукала на руки і вела його до печі, і лагідне тепло проганяло болючі зашпори, гріло задубілі щоки, ніс та вуха.

Яцек завжди знав, коли настає зима, бо разом з її приходом його ліжечко заїжджало до кухні, ставало поблизу печі, і для Яцка починалася пора зимових чарів.

Він зручно вмощувався на подушці і мружив очі, то щільно, то ледь-ледь, і тоді багрянець плити мінився то пурпуром, то золотом, то знову вигравав рожевим. Барви присипляли Яцка, як інших дітей заколисують казки. То, власне, й була його шовечірня казка, тільки казка без слів, казка відблисків пригаслого жарива. Тьмяніли барви, догасав червоний ліхтар, Яцка огортала дрімота, і він засинав.

Кінчалася казка, яку розповідала піч, і Яцек починав снити іншими казками. В тих казках жили дорослі люди, діти, тварини, дерева і квіти, а ще — карлики.

Коли Яцек вперше побачив свого (єдиного в житті) карлика — він ще не вмів читати. Але всі карли-

ки, що з ними він згодом зустрівся у книжках, не були такі гарні, не навчили його нічого розумнішого, ніж той карлик, що вискочив в відерця на вугілля, яке стояло в кухні біля печі.

Бо той карлик, який прийшов до Яцка, міг завітати тільки тоді, коли муркотіла піч. Він теж хотів послухати барвисту казку вогню й жару й підсипати в піч чорного вугілля так, як робила це мама. Тільки мамине вугілля — то великі грудки, що блищали, мов чорні діаманти, і з гуркотом падали під бляху, а вуглини карлика — завбільшки з лісовий горішок.

А було так. Надворі мороз підскочив аж до двадцяти градусів, і навіть приземкувата стара піч, розжарена до червоного, ледве відганяла холод од Яцкового ліжечка. Мама разів кілька верталася до кухні підкинути вугілля, і Яцек не знав, чи то мама не давала йому заснути, а чи піч, зморена морозом, не вмiла так розповісти свою казку, як завжди...

Мама вийшла, і Яцек трохи задрімав, а може, йому тільки так здалося, бо він, змерзнувши, по самісінькі вуха закутався в ковдру. Коли ж розплющив очі — піч догоряла. А на грудці вугілля в відерці сидів карлик — червоний, як маків цвіт. Яцек витріщив очі, аж вони йому заболіли, а тоді враз стулив повіки. Він давно вже мріяв зустрітися з карликом, але зараз, коли мрія збулася, — злякався.

Яцек почав потихеньку зсуватися під ковдру, так обережно й непомітно, аби карликові не спало на думку, що він, Яцек, ховається од нього. Поки хлопчина сховався весь під ковдру, минуло чи не чверть години. Нарешті він згорнувся в клубочок, засунув

голову під подушку й затамував подих. Одним вухом притиснувся до сінника, а друге ще й прикрив долонею, щоб нічого не чути. Міцно стулив повіки — боявся побачити щось під ковдрою чи крізь ковдру.

Яцек не знав, скільки пролежав отак непорушно під ковдрою, однак невдовзі йому забракло повітря. Ану ж як зараз задушиться! Мабуть, уже краще зустрітися з карликом, тим паче, що це так цікаво... Хлопчик дихнув ледь-ледь, не на повні груди, тихенько, якнайтихше, але йому здалося, що він засичав, мов паровоз. Його пойняла розпука — це ж карлик неодмінно почує те сичання! До того під ковдрою було дуже жарко, Яцек обливався потом; він почувався так, ніби сидить у доменній печі. Задихався, очі запливли слізьми, у скроні били молоточки — чимраз голосніше, чимраз швидше...

Хай буде, що буде!

Яцек ураз одкинув ковдру.

Піч палахкотіла яскравим полум'ям, затишно мурчала й потріскувала, кухня пашіла жаром, дихала знайомим духом, вогонь прогнав тіні з кутків, а... скраю плити сидів той самий карлик з відерця, гойдав ніжками і кидав у плиту малесенькі, мов лісові горішки, вуглики...

— З таких малих горішків ти розпалив такий великий вогонь?! — спитав Яцек, з великого дива геть забувши про страх.

Карлик кивнув головою і далі підкидав вуглики.

— І чого тільки я боявся? — мовив Яцек, а може, лише подумав, бо карлик не обізвався і словом.

А в кухні яснішало й теплішало, і Яцек дедалі

веселішав — так вправно чаклував малий карлик біля плити, вправніше за маму... І чаклування те вочевидь дужче за мамине.

Аби Яцек не соромився карлика, вискочив би з ліжка та й затанцював перед піччю в пурпурових відблисках. Зима видалася йому літом, ніч — днем, а полиск вугілля — осяйним полудневим сонцем.

Хлопчик сидів на ковдрі, схрестивши ноги, — в кухні так стало тепло, що не треба було і вкриватися. Він почувався так добре, бадьоро, наче проспав три дні і три ночі. Навіть якби хотів стулити повіки, вони б не послухались — такий цікавий здався Яцкові світ, що раптом відкривався перед ним у його кухні.

Бо ж і маленька кухонька з муркотливою піччю та розжареною плитою, із старим столом і маленьким кульгавим столиком у кутку може стати світом...

Карлик підкинув у плиту ще одну вуглинку, тоді обтріпав руки і скочив назад у відерце, на грудку вугілля, де сидів, коли Яцек побачив його вперше і так ганебно втік під ковдру.

Яцек кахикнув, згадавши той прикрий випадок, а карлик усміхнувся, і Яцкові раптом сяйнуло — цей маленький чоловічок знає його думки. То ж чудово — не треба клопотатися зайвими розмовами. Адже часом так важко буває добирати потрібні слова. Мама частенько допитувалася: «Що? Що ти хочеш сказати? Не збагну». Яцек мучився, шукав слів, а вони вислизали, кудись тікали, і мама чимраз менше розуміла його. І Яцек чимраз дужче нетерпеливився.

З карликом нічого такого трапитись не могло, Яцек був того певен. Його поїняла така радість, що

він раптом пирснув сміхом і тут же злякався, чи не образив тим свого друга. Але карлик дивився на нього так само лагідно й зрозуміло.

Яцек подумав, що полюбив би карлика майже так, як маму, аби він був не такий маленький. Бо ж важко любити однаково маму, яка завжди захистить, і таку крихітку, яка сама потребує захисту.

Карлик таки справді знав Яцкові думки, бо й собі пирснув і сміявся довго-довго, заходився й заливався так, мовби хтось розкидав жменями по підлозі кришталіки.

Яцек спершу знітився, але небавом довідався від карлика, що карлики не потребують нічийого захисту; навпаки, вони самі захищають слабих. Колись давно, сто, а може, й більше років тому, карлики були такі само великі, як усі дорослі. Рід карликів, загалом добрий та мудрий, мав, проте, одну ваду: карлики хизувалися своєю добротою і тим, що допомагають людям. Врешті вони так запишалися, що ледве не забули про свій обов'язок помагати людям і про свою добрість. Тільки мудрість лишилася з ними.

Тоді розумніший від них король взяв і перетворив карликів на крихіток, не дозволивши їм рости. Спливали літа, і карлики меншали й меншали, аж поки стали такі завбільшки, як палець у Яцка. І вже залишились такі назавжди — аби пам'ятали, що й сильному наказано чванитись. Але вони подобрішали і знову помагали людям, і до них повернулася їхня чародійна сила: здатність боронити слабших. Отже, не тільки сильні можуть робити добро: слабкі так само можуть його робити, коли по-справжньому схочуть.

Отож і розповідають карлики дітям казки і поміж них оцю — про карлика, який вуглинками з лісовий горішок завбільшки вичаклував у кухні чарівне царство найпрекраснішого сну. Такими снами снять тільки в дитинстві.

БАРВИСТІ СНИ МАЛЕНЬКОЇ ГОСІ

Якось уночі до Госі за-вітав слон з довгим хоботом і видмухнув з нього букет барвистих квітів. Слон дмухнув так, наче повіяв дужий вітер. Квіти злетіли вгору, під саміньку стелю. Над Госиним ліжечком в химерному танці вистрибували гладіолуси й стокротки, тюльпани і троянди, фіал-

ки та нарциси. Гося замилувалась веселкою барв і навіть не помітила, коли слон щез.

Сонячні промені просмикнулись крізь завісу й розбудили Гося. Вона тихенько розтулила повіки: ану ж той слон нікуди не пішов і вона насправді його побачить? Оту велику сіру гору, що сягає до стелі, більшу за кімнату, за дім, за ваговоз? Гося заплющила очі і якусь мить роздумувала, як умістився такий слон у її маленькій кімнатці. Але, зрештою, байдуже, чи міг він сюди влізти і кудою зайшов. Прийшов, став біля ліжка, дмухав квітами — от що цікаво.

Гося враз розплющила очі — аби не дуже злякатися, коли слон іще тут. Та слони, які з'являються в снах і дмухають квітами, не люблять, щоб діти надто багато про них знали.

Гося побачила тільки свій столик, а на ньому ляльку й ведмедика — вчора ввечері вона поклала його поруч ляльки, щоби вони не нудились на самоті.

Другої ночі до Госі завітали блискучі булані коні. Вони скакали чвалом, розмаявши білі гриви, високо підкидаючи копита. Скочили із стіни на середину кімнати, враз перестрибнули ліжечко, хоч які були великі та важкі! Грізно роздувалися їхні ніздрі, грізно палали вологі дикі очі. Чорні-чорні, як смола. Коні били копитами в стіну, ставали дибки і голосно іржали. Як по правді, краще б вони не приходили, та що ж поробиш, коли їм так схотілося? І Гося щовечора, перш ніж заснути, обдивлялася стіну над ліжечком, звідки з'явилися булані коні.

Бували в Госі й інші гості. В кутку кімнати бракувало паркетної дощечки, маленького трикутника,

і з тої дірки завжди виходила сіра мишка. Мишка не бігла на середину кімнати, бо ж мишки ще боязкіші, як діти. Висуне голівку з трикутничка, зиркне праворуч, тоді ліворуч, тоді перед себе, а потім вискочить на бережок трикутничка. Там трішечки посидить, знову покрутить туди-сюди голівкою, тричі обережно скакне і стане стовпчиком, склавши лапки на черевці. Мишці здавалося, що вона пройшла тими трьома дрібненькими скоками величезний шлях, і на більше їй не ставало відваги. Бігцем верталася в дірку, ховалася в ній — сама лиш голівка виглядала, а тоді знову вибиралась на бережок трикутничка і дріботіла свої три скоки. Поверталася, тремтячи всім тілом, дрижав хвостик, тріпотіли лапки, туди-сюди повертався писочок, ворушилися вусики. Мишка навідувалась до Госі і по двічі на тиждень. Навіть коли Гося заліпила трикутничок пластиліном — мишка все одно приходила. Щоранку бігла Гося до трикутничка, дивилась, чи нема де шпаринки, і заліплювала дірку, та дарма — мишці пластилін не заважав. Так само як коням — стіна, а слонові — стеля.

Приходив до Госі ще й вусатий тарган. Біг хуткохутенько, кумедно ворушив довгими вусами.

Правду кажучи, Гося трохи гидувала тарганом, їй було нелюбо дивитися, як він, чорний, чухрає попід стіною. Але враз вона й жаліла таргана, співчувала йому, бо ж його ніхто не любив — ні дорослі, ні діти. Хай би вже жив собі й навіть навідувався до неї.

І ще приходили до Госі двоє зовсім сліпих кошенят. Два маленькі сіро-бурі клубочки. Біла кицька мала восьмеро кошенят, і дорослі казали, що вісьмох

одна кицька не вигодує. Залишилося в неї шестеро, а ті двоє, які не прозріли, приходили до Госі.

Часом Госині сни звеселяв сірий горобець. Знайшла його на вулиці серед дороги. Снігу ще не було, але зима стояла на порозі. Гося торік і позаторік бачила горобців узимку і вже знала, що їм байдуже до зими й до снігу, але цей горобчик не вмів літати. Гося дуже здивувалась, що горобчик дається в руки, не відлітає і сидить посеред бруківки, хоч по ній їздять блискучі червоні, зелені, сині та жовті автомобілі.

Вона забрала горобця додому, але старий кіт — муругий Олександр — так грізно глянув на нього, що Гося зрозуміла: між горобчиком і котом дружби не буде. Ще гірше — вона побоювалась, щоб горобчик не опинився в котових зубах. Гося любила старого kota і дуже б журилася, якби довелось його зненавидіти за кровожерність.

Вона віднесла горобця до сусідів, але там на нього розгавкався пес — так люто й пискливо, неначе принаймні в нього хотіли забрати миску з їжею, ба навіть теплу ковдру та місце біля батареї!

Зажурена Гося стала з горобцем на сходах. Йй здавалось — для горобця немає місця на світі, бо вулицями їздять машини, в домі живе кіт Олександр, а в сусідів гавкає пес.

Горобчик зручно вмовстився в її долоні, грів руку наїженим пір'ячком і начебто не мав жодного наміру кудись вибиратися з несподівано знайденого гнізда. Та хіба протримаєш його все життя в долоні?

Гося думала, як би то можна їсти, спати і вмиватися, не чіпаючи горобця в гніздечку. Думала-дума-

ла та й згадала про крамницю з птахами на вулиці Нови Свят. І помандрувала з горобцем до крамниці.

Продавець злякався горобчика, наче то був яструб, хоч у клітках у нього сиділи здорові зелено-червоні папуги, куди страшніші й ненажерливіші, ніж маленький сірий горобець. А він аж затіпався в Госиній руці, вгледівши папужого дзьоба. А ще кажуть, що горобці нахабні й шкідливі, все в усіх поїдають та б'ють пташок, які живуть у клітках, у неволі.

Гося так просила сердитого продавця за свого сіренького пташка, що той зрештою погодився його взяти і навіть посадовив до окремої клітки, насипав зерна й налив води в маленьку мисочку.

Цей горобець теж навідується до Госі. Він уже літає, відгодувався на папужих харчах, має округле черевце і нічим не різниться від пристойних сільських горобців, що живуть поруч з кіньми, а не стрибають по міському брукові.

Часом горобець сідає на крайчик стола або біля нічної лампочки. А то вмотиться просто на Госиній ковдрі, настовбурчиться, сховає голівку між відтулені крильця і дивиться на Гося намистинками своїх оченят. Гося хоче простягти руки, взяти його, як колись, у долоню, але рука стає дивно важкою, не слухається, і Гося знає: то їй тільки сниться.

Гося дужче радіє з відвідин сірого горобця, ніж навіть старого пана, який живе за консерваторією у диктовій буді, там, де міський парк стрімко збігає до Вісли. В консерваторії грають і співають, музику чути аж тут, у парку, куди Гося приходить бавитись. Вона стрибає й грається з подружками близько-

близько від буди, аби побачити, що робить старий пан.

А він жене од себе дітей, тож треба вміти підійти до нього. Але Госю не гонить — помітив, що їй цікаві його малюнки. Старий сидить на стільчику, поруч лежать фарби, такі самі, як і в Госі. Він умочає дитячий пензлик у кухлик з водою, набирає на пензлик фарби і на вузьких смужечках з картону малює будинки. Вони шикуються на довгих вулицях, вимощених кам'яними плитами. Старий пан нічого, крім будинків, не малює.

Гося теж залюбки малює будинки і приглядається, як старий пан розпускає на картоні блакить, ви-мальовує тонким пензлем небо над будинками.

Він варить на спиртівці юшку з концентратів. Він збирає макулатуру і на виручені гроші купує концентратні кубики.

Госі невтямки, як можна малювати будинки й варити юшку в диктовій буді.

Старий пан навідує її у снах відтоді, як буда стоїть порожня, ніхто не варить у ній юшки і не малює блакитного неба над будинками.

Гося нікому не каже про старого пана, і всі діти мовчать про те, що жив у буді чоловік, який малював небо, і що зник чоловік, який шикував на картоні будинки вздовж широких вулиць. Може, тому, що він малював, як вони?

Старий пан приходиться до неї так само, як слон, що дмухає квітами, як тарган, що його не люблять дорослі, як мишка, що їй байдуже до пластиліну.

Старий пан сідає на стільчику в Госиній кімнаті,

розкладає скриньку з фарбами. Малює будинки — жовті, рожеві, жовтогарячі, зелені, червоні, сині й золоті, напинає над ними небо, брукує довгі вулиці.

Він залишає малюнок на Госиному столику, але ще й разу Гося його вранці не знаходила. Проте вона певна: коли-небудь вона візьме малюнок старого пана і принесе в садок. Скаже, що сама намалювала жовті, рожеві й золоті будинки, брук та блакитне небо. Всі їй повірять. Будинки й небо старого пана схожі на будинки й небо з малюнків Госі. А тої малесенької різниці (Гося, власне, не знає якої), тої різниці, яку вона скорше відчуває, ніж бачить, вихователька не помітить.

Одного дня, місяця чи року перестав приходити до Госі слон, що дмухав квітами. Не з'являється і тарган. Невідь куди помчали чвалом коні... З трикутничка на підлозі, де бракує дощечки, вже не вилазить мишка. Тільки буда старого пана стоїть там, де стояла. Взимку вітер шарпає віддертими клаптями картону. На дашку надіта біла снігова шапка. Весною дощі заливають буду, січуть її стіни. Гося заходить туди щотижня. Боїться, що дикт всотає в себе вологу і буда попливе разом з весняними водами, посунеться вниз до Вісли.

У квітні приходить сонце, висушує мокрі пухирі на дикті, склеює клапті розмоклого картону, розтоплює сніг на дашку; висхлий толь тріщить і знов пахне смолою.

Буда не піддається ні снігам, ні дощам, мовби це мурований будинок, помальований рожевим або зеленим так, як малював старий пан. А може, ще й то-

му, що прилягає до горба, висить на стрімкому узбіччі, як ластівчине гніздо. Перелітні птахи відлітають, їхні гнізда залишаються.

Гося любить сидіти в буді й читати книжку. Часом вона звертає очі на Віслу — чи не з'явиться разом з весною старий пан. В торбині в нього спиртівка, кілька концентратних кубиків і горщикок. Коли, бувало, він ішов ненадовго до міста, забирав з собою все своє добро. А вернувшись, виймав з торбини спиртівку, ставив її на цеглину. Йшов по воду, ставив горщик на спиртівку. Вода булькотіла, старий пан однією рукою вкидав до горщика кубик горохової юшки, другою ставив підпис на малюнку вулиці з кольоровими будинками й голубим небом.

Гося часто підводить очі від книжки, певна, що якогось дня, якоїсь хвилини старий пан з'явиться на стрімких сходах парку, вибереться вгору і стане на порозі буди. А вона йому скаже:

— Добридень, пане, я на вас чекаю. Не пам'ятаю вже, скільки зим і весен минуло, але ми зустрічалися, ви лишали мені малюнки на столику. Тільки я чомусь ніколи їх не знаходила.

Старий пан сяде на стільчику й розкладе фарби. Вмочить у воду пензлика, капне на фарбу й забарвить блакиттю небо над будинками...

**ПРО КУНИЦЮ,
ЯКА ЛЮБИЛА
ВМОЧАТИ
ПИСОЧОК У ЯЄЧКО**

Казка, коли ваша ласка, це така оповідка, в якій діються казкові речі, себто незвичайні, несправжні. Але кожен знає: щоб казка була справжньою казкою, в ній має бути бодай крихітка правди.

Я розкажу вам казку про куницю і про пригоду Басі, а що тут правда, що вигадка — знатимемо тільки ми з вами, гаразд?

Отож послухайте!

Одного літа Бася поїхала з батьками в село

відпочивати. Поїхала туди, де були густі ліси й великі озера, а там, самі знаєте, таємниці виростають на кожному кроці, мов гриби після дощу, бо немає на світі нічого більш таємничого, як густий ліс, зваблiviшого, як спокійне озеро серед лісу, поросле очеретом.

Бася не боялася лісу; вона, дарма що була мала, а дерева такі великі, що сягали мало не до самого синього неба, почувалася між ними так, як колись давно в своєму манежику, серед іграшок.

Лісовий мох завжди нагадував їй пухнасту ковдрочку, а стіна високих ялин обступала її так знайомо і затишно, як стіни рідного дому.

Вона гуляла сама лісом, збирала фіалки та папороть, милувалась на сонячні промені, що бавилися в схованки між гілками й листям. Мама спершу турбувалася за свою доньку, але, збагнувши, що Бася та ліс чудово розуміються між собою, — заспокоїлась.

Мами мають око на такі речі і, невідь звідки, завжди знають, де дитині загрожує небезпека, а де ні. Бася народилась у великому місті, і її дружба з лісом здавалася мамі такою самою таємницею, як, приміром, те, що хвіст у ящірки, відкушений хижакком, виростає знову і ящірка не гине. Але мама розуміла: таємниці все ж таки існують, треба про них пам'ятати, тож найкраще не дошукуватись, чому Бася так заприятнилася з лісом.

Бася йшла в ліс, коли спадали сутінки, але ніколи не траплялось, щоб вона заблукала.

Хтозна-чому, але щоразу як Бася лягала ввечері спати, її огортав урочистий, майже святковий настрій. Може, тому, що за розчиненим вікном шумів ліс і до

кімнати долинали таємничі звуки — шелест, погукування, стукіт м'яких лапок і легкий шум крил.

Бася розрізняла кожен звук. Трісне галузка — то біжить хитрий лис у своїх нічних справах. Може, стріне дорогою куніцю або ласку — хижак розминуться, щоправда, неохоче, але в бійку не кинуться. Впаде колюча китичка з вершечка ялини — то запізнала білочка стрибає на ночівлю до свого дупла. Зашумить листя — Бася всміхнеться до невидимої сови, яка важко й незграбно перелітає з гілки на гілку. Затремтить повітря — то на землю м'яко сповзає кажан, немов саморобний планер з паперу й дощечок.

Часом щось затупоче, скаламутить лісову тишу. То кепсько вихований їжак, який ніколи не роззувається на ніч, мандрує кам'янистою стежкою. Він, як завжди, вважає, що ніхто не має права на тишу, сон і спокій і що він може собі лазити й тупотіти досхоchu. Навіть мишка, обурена з його метушливості, кидала гризти корінці.

Якось Бася пішла сказати лісові на добраніч.

Світив ранній місяць — немовби хто повісив величезну газову лампу і щоразу підкручував гніт. Небо ще не зовсім потемніло, і Басі було видно йти.

Раптом вона побачила перед себе брунатне пухнасте звірятко, довгасте, рухливе; за ним дріботіло кілька малих кульок яснішого кольору. Бася не могла їх порухувати. Тим часом більше звірятко, помітивши Басю, стрілою майнуло в кущі обіч стежки і зникло. Приголомшена і зчудована, Бася застигла. Зненацька загубивши маму, маленькі кульки, здивовані та сполошені, збилися тісною купкою.

Бася розуміла: не можна лякати покинутих діточок. Отож стояла на стежці, мов укопана, боялась навіть ворохнутися, аби ще дужче не наполохати малих.

Зненацька помітила — з кущів визирнув чорний носик дорослої тваринки.

«Ага, стереже дітей,— подумала Бася,— але боїться вийти, поки я тут стою».

Доросле звірятко висунуло весь писочок і глянуло праворуч, тоді ліворуч. Мабуть, йому здалося, що Басині ноги далеченько, бо воно враз вискочило й стрілою метнулося до малят. Маленькі кульки, побачивши маму, отямилась від страху й хутко задріботили за нею до рятівних кущів.

Бася все одно стояла нерухомо. Бачила, як одна кулька згубила напрямок, стала плутатись і кидатись на край стежки. Чи не оговталась ще з переляку, чи її обманув носик і вона не змогла нанюхати маминого сліду, але вона чимраз більше відбивалась од гурту, що вже зникав у кущах.

«Мерщій! — підганяла її подумки Бася.— Мерщій, бо загубиш маму і зостанешся сама на світі».

Але Басині заклинання не допомогли. Мале звірятко було не таке спритне, як його мама, брати й сестри, тож вони вже зникли, а воно, скривджене й самотнє, сиділо на стежці, скулившись і геть знетямившись.

Бася сховалася за деревом.

Ту ж мить почула дзвін — то кликали на вечерю. Вперше в житті не послухалася його, хоч і знала — її мама хвилюватиметься так само, як та мама, що загубила на лісовій стежці одну свою дитинку.

«Що ж вона робитиме, коли порухає дітей і поба-

чить, що одного бракує? — думала Бася.— Не ворухитимусь, і вона вернеться. Напевне вернеться... Ану ж як вона не вміє рахувати й не помітить, що однієї дитини не вистачає?..»

Бася обачно вихилилася з-за дерева. Мале звірятко й досі сиділо на стежці. Навіть не ворухилося.

Місяць світив чимраз ясніше, небо чимраз темнішало. Бася не боялася ночі, але знала: мама дуже хвилюватиметься. Не хотіла рухатися, бо сподівалася, що доросле звірятко вернеться за своїм дитинчам. Боялася відійти, бо якби те доросле звірятко не вернулося, малому судилося б загинути в лісі з голоду й спраги. І водночас Басю мучило сумління, бо була певна: її мама вже бігає по всіх усядах і заглядає по всіх кутках, де тільки Бася любила бути.

Раптом мале звірятко заворухилося й посунулось до кущів. Басин рух був швидший за її думку. Вона стрибнула на стежку і обома руками накрила малу кульку. В ту ж мить Басі заболів палець, наче хтось проколов його голкою. Але дівчинка не випустила звірятко з лівої руки, тільки піднесла праву догори і оглянула палець. В малесенькій вузькій ранці вже зібралась краплинка крові.

— Бач яке! — мовила Бася голосно.— Таке мале, а вже кусаєшся! Я тобі дам!

Вона підняла звірятко і міцно притисла його до сукенки. Мале розпачливо рвонулося, куснуло Басю за другий палець, але вона тільки зціпила зуби й міцніше притулила його до грудей.

Бася обережно ступала стежкою з малюком на

руках, а він, чи то зморений страхом, а чи просто впевнившись, що оце більше за нього створіння таки дужче, перестав нападати.

— Ну, ось бачиш,— сказала Бася,— ось бачиш, не треба кусатися. Це тобі не допоможе. Зараз тебе нагодуємо й покладемо спати. Але що ж ти їси? І взагалі, хто ти такий? Ти гарнесенький і дуже, дуже зграбний. У тебе вузенький писочок, маленькі вушка, але зуби паскудні. Ти хижак! Жах який ти дикун! Що ж, нічого дивного, ти народився і мешкаєш у лісі.

Бася охоче погладила б звірятко, аби воно зрозуміло, що йому нічого не загрожує, але мусила пильнувати руки. Помітила, що коли тримає звірятко нерухомо, її руки в безпеці.

Мама трохи погнівалася на Басю за спізнення, але на більшу бурю не збиралося. Мама сама була мамою й розуміла клопоти іншої мами.

Дорослі зібралися довкола малої куниці — бо це малу куницю Бася принесла з лісу! — і почали радитись, що можна зробити доброго для звірятка. Чи схоче такий дикун їсти з людської руки, чи не волітиме померти з голоду, ніж жити в неволі? Хтось порадив однести куницю назад на стежку, на те саме місце, де її покинула стара куниця,— рано чи пізно вона вернеться по малюка. Але Басина мама сказала, що куниця вже не забере дитя, на якому почує запах людини. Боятиметься, що людина знайде лігво, де вона живе з рештою дітей. Куниця стерегтиме й захищатиме дітей від людини. Якби Бася залишила малюка на стежці й не чіпала його, куниця напевне вер-

нула б і забрала своє дитинча, але тепер уже нічим не зарадиш.

Мала куниця того ж вечора вкусила Басю за третій палець. Мама сказала, що через цього поганого дикуна Бася геть покалічить собі руки. Але Бася надумала будь-що приручити підступну куницю.

Минуло два дні. Жаль брав дивитися на Басині руки, а куниця й не думала приручатися.

Мама найрадше пустила б дикуна в ліс, але розуміла: для Басі це справа честі. Це поєдинок недовірливості, захисного інстинкту з людським розумом і добротою. Мама не могла перешкодити Басі, хоч і боляче було їй дивитись на покусані доньчині пальці.

Решта дорослих казали, що шкода часу й заходу, бо куниця — найдикіший з лісових дикунів, курячий убивця; їй мало вгамувати голод, вона видушує цілі курники тільки заради того, щоб убивати. Жодна куниця ніколи не звикне до людини.

Бася нічого не відповідала, йшла до кухні й випрошувала в кухарки яйце. Робила маленьку дірочку в шкаралупці й клала яйце перед куницею. Їй дуже подобалось дивитися, як куниця пазурцями передніх лапок і гострими зубками збільшує дірочку, аж поки врешті в шкаралупці сховається вся її голівка. Куниця випивала білок і нарешті добиралася до найсмачнішого в світі — жовтка.

Весь будинок відпочинку сходився дивитись на те, як куниця їсть яйце. Навіть найстаріші, наймудріші й такі, що всяке вже бачили на світі і ні з чого не дивувалися, не могли втриматися від зваби. Бася в сяєві слави стояла над куницею. Малий хижак, ви-

пивши жовток до останньої краплинки, висував голівку із шкаралупки й вельми поважно чистив писок, вимазаний у яйце по самісінькі тендітні, притулені до голови вушка. Коли звірятко вимивалося, Бася простягала до нього руки. На цьому кінчався мир. Куниця впивалася гострими пазурцями в Басину руку.

Дорослі тільки головами хитали — он яка віддяка за свіжі яйця! Бася йшла додому і, мало не плачучи, тулила куницю до грудей, і, поглажуючи, питала, чому вона така підступна, невдячна й лиха.

Проте відвага, доброта й терпеливість завжди перемагають. І для Басі настав день перемоги, коли куниця привітала її як свою добру знайому...

Згодом було стільки перемог, що навіть ті, хто вже все знав і ні з чого не дивувався, ледве ховали свій подив. Бася досягла вершини слави. В жодному дворі не було хлопчика або дівчинки, які могли б з нею зрівнятися. Навіть Юрек, власник танка, який стріляв вогнем, перестав хизуватися.

Всі діти хотіли познайомитися з Басею, дівчиною, яка приручила дику хижу куницю. Всі діти хотіли гратися з Басею, аби хоч раз подивитись, як годують куницю яйцем.

Бася забула навіть про ліс і не ходила більше на прогулянки. На радість мамі, весь час крутилася біля дому, щоб куниця не нудилася і щоб з нею, бува, не сталося нічого лихого.

Бася й засинала тепер з куницею, яка згорталася клубочком у неї на грудях. Дівчинка вже не чула ні шурхоту крил, ні тупотіння їжака по кам'янистій стежці, ні тихої ходи кота Бурого, ні тріску гілок од

бігу рудого лиса. Тамуючи подих, дослухалась вона, як спить брунатна кулька в неї на грудях. Засинала аж тоді, коли куниці вже снилися чудові сни. Бася закинула всіх своїх ляльок, ведмедиків, усі іграшки.

Куниця навчилася ходити за Басею, як собачка. Впізнавала Басині ноги з-посеред десятка інших ніг і ніколи не помилялася, завжди знаходила її серед інших дітей, скільки б їх не було. Навчилася також пізнавати Басин голос і бігла на її закличне цмокання. Інші діти могли цмокати скільки завгодно, але куниця й вухом не вела. А тільки-но Бася зацмокає по своєму, куниця зразу підбігала й по спідничці видряпувалася їй на коліна. Так само мандрувала по Басиних плечах і по ній усій. Ніколи вже не дряпала Басю. Такі мандрівки куниця навіть більше любила, ніж прогулянки з Басею довкола клумби. Проте найдужче подобалась їй Басина сукенка з короткими збірчастими рукавами на резинці. Куниця видиралася вгору по сукенці, прослизала за викот, по плечу дівчинки пробиралася в рукав і вмощувалась там спати. Їй не заважало, що Бася грається надворі з дітьми або обідає за столом. У рукаві було темно, як у справжній куничій нірці, яку звірятко, певне ж, пам'ятало, а Басине плече гріло, як мамине тіло. Куниця потребувала матиного тепла, м'яких хуток своїх братів та сестер.

Коли дорослі довідались, що куниця спить у Басі в рукаві, вони не йняли цьому віри. Вставали з-за столів у просторій їдальні будинку відпочинку і чомно питали, чи можна торкнутися рукава. Бася поважно кивала головою. Куниця вихиляла писочок з ви-

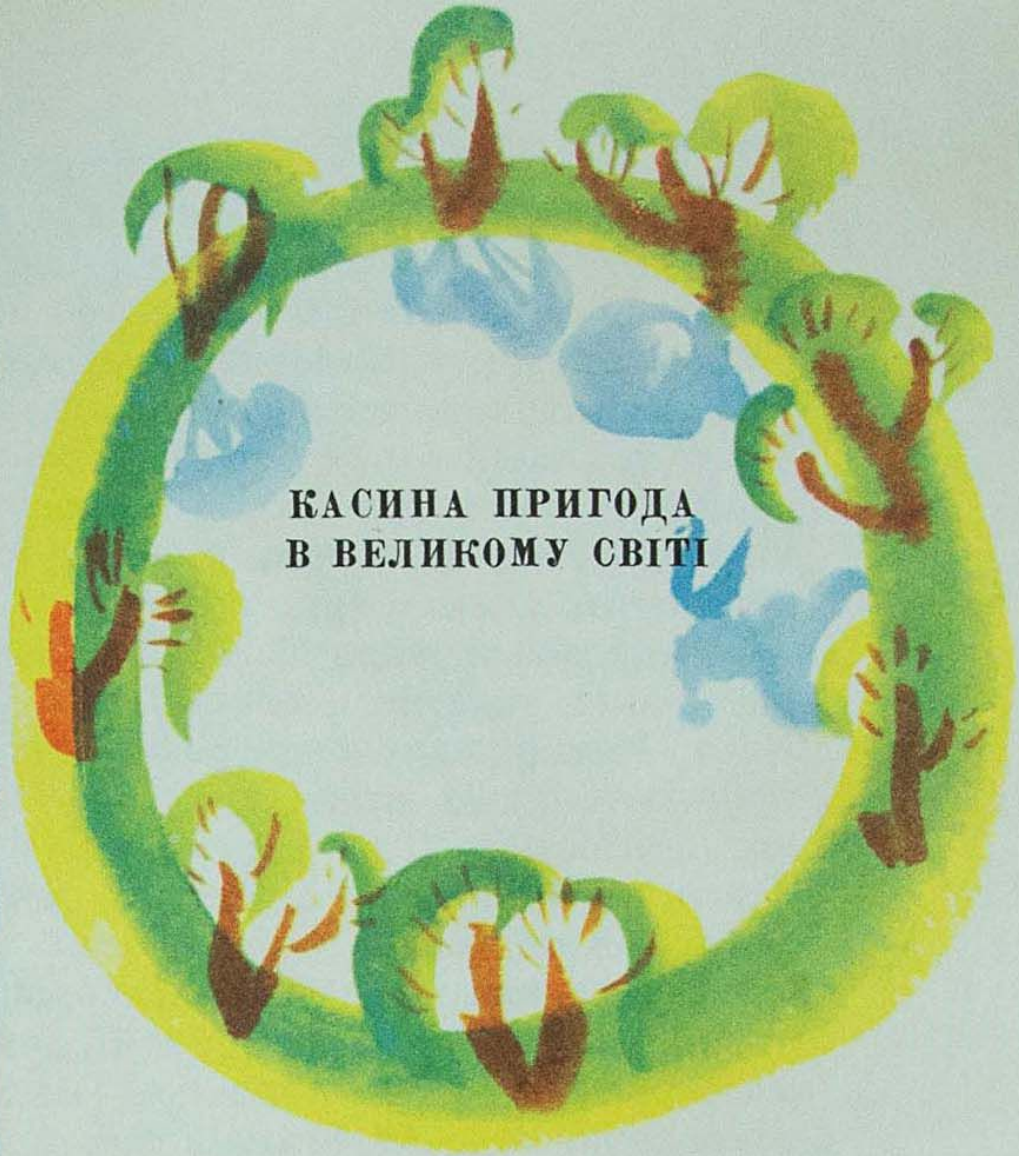
коту сукні, очі гнівно дивилися на непроханих гостей. Потім звірятко знов ховалося в рукаві.

Про Басю й куницю розказували один одному мотоциклісти й туристи з кемпінгів над озером, селяни, шофери, всі діти й дорослі, навіть ті, які все вже на світі бачили і ні з чого не дивувалися.

Що тут правда, а що вигадка — зміркуйте самі.

КАСИНА ПРИГОДА В ВЕЛИКОМУ СВІТІ

Розкажу вам тепер про кумедну пригоду Касі, яка вперше в житті виїхала з мамою за кордон.

Кася дуже хвилювала-ся. Та й хто б з вас не хвилювався, чекаючи такої подорожі! Не кожній дитині трапляється нагода помандрувати в чужі краї!

Колись мама читала Касі про царівну, яка жила в кришталевому замку за сімома горами та сімома морями. Кася вважала: виїзд за кордон — то й є подорож за сім гір та сім морів, хоч не була певна, що побачить там кришталевий замок царівни.

Кася мешкала у Варшаві й знала, що будинки будуються з величезних бетонних плит. Паші залізних кранів хапають ті плити й підносять їх угору. Але хтозна, може, за сімома морями та сімома горами ще зводять замки з кристалю?

Мама пояснювала Касі: закордон — то просто інша країна, така, як Польща, де народилася й живе Кася. За кордоном люди розмовляють іншою мовою і співають інших пісень, щось інше їдять, навіть інакше одягаються. Там ростуть інші квіти, міста будують на інший лад, а в селах навіть корови іншої масті, ніж польські.

Кася знала, що польські корови — здебільшого чорні з білими латками, і було їй дуже цікаво, якої ж масті корови за тим кордоном. Як було б чудово, аби закордонні мали блакитно-рожеві латки, та ще й носили б червоні банти на шиях!

Кася аж ніяк не могла уявити собі закордону і питала маму, чи Краків — теж за кордоном. Для Касі Польща — це Варшава й одне село, куди вона щороку їздила влітку.

Мама казала Касі, що в Польщі є багато таких великих міст, як Варшава, і стільки сіл, що Касі забракло б пальців на обох руках, аби їх полічити.

Кася ніяк не могла осягнути, яка велика Польща разом з усіма селами й містами, і одно розпитувала

маму, що таке кордон, бо коли вже мала їхати за кордон, то кордон той конче мусить десь бути. Кася ходила гуляти в скверик за будинком і гадала: коли їдеться за кордон так, як їдеться за будинок, то кордон — це щось на взірець дому.

Мама засміялася й сказала: кордон — це всього-на-всього лінія, яка обводить всі польські міста і села, так, як от би Кася намалювала патином коло або квадрат на піску і розставила в тому квадраті чи колі хатки й муровані будинки. Кожна хатка й кожен будинок поза Касиним квадратом чи колом лежали б уже за кордоном.

Тільки тоді Кася збагнула, що таке закордон, але ще не знала, в який саме закордон їде. Допитувалася доти, поки мама сказала їй, що поїдуть в Німецьку Демократичну Республіку, в селище недалеко від великого міста, яке називається Лейпціг.

Кася їздила поїздом і знала, що поїзд — це низка вагонів, а кожен вагон поділено на купе.

Коли Кася побачила вагон уперше, він видався їй великою коробкою з перегородками — геть-чисто коробка з кольоровими олівцями. Тільки олівці в такій коробці лежать за кольорами, а люди у вагоні сидять впереміш, блондини з брюнетами, жінки з чоловіками й діти з дорослими.

Та найцікавіше було те, що мелькало за вікном вагона: дерева, поля, гори й ріки — усе миготіло, як барвисті скельця в дитячій забавці, котра називається калейдоскоп.

Касі подарували калейдоскоп на день народження, і вона часом гралася ним. Але калейдоскоп тре-

ба було тримати обіруч проти світла, до того повертати його й мружити одне око, щоб побачити, як бігають і вкладаються в щораз інший візерунок барвисті скельця.

А в поїзді досить було стати біля вікна, і поля, ріки, ліси та гори починали миготіти самі собою.

Але їдучи за кордон, Кася менше дивилася на краєвиди, ніж тоді, як їхала в село, бо весь час ждала, коли буде та лінія — кордон.

Кася так широко розплющила очі, як кіт або сова вночі. Гадала — так вона краще побачить кордон. Та саме від кордону почалися розчарування.

На кордоні не було ніякої лінії, а тільки звичайний станційний будинок, такий самий, як на кожній залізничній станції. До вагона ввійшли якісь чоловіки в мундирах і перевірили квитки, а також книжечку, яку мама витягла з торбинки й назвала паспортом. Чоловіки в мундирах поставили печатки на одному з аркушків книжечки, віддали честь і пішли.

Кася весь час думала, що шматок лінії-кордону накреслено тут же, за станцією. Але нічого не побачила ні в полі, ні на рейках. Касине розчарування зростало з кожним деревцем, струмочком, придорожнім будиночком, бо закордонні дерева були такі самі, як польські, закордонні хатки мов дві краплі води схожі на польські, а струмочки вилися по полях, як усі струмочки на світі. Навіть калюжі були такі само багністі, як у Польщі; на пасовиськах походжали корови з коричневими латками, та бачила Кася й чимало чорно-білих. Про блакитно-рожевих корів годі було й мріяти. Кася подумала, що ніякого криштале-

вого замку теж тут немає. І, зрештою, ніде не було жодної гори, не кажучи вже про цілих сім. Кася вже була майже певна, що закордон не лежить ні за якими сімома горами, ні за сімома морями. Ідеш туди просто поїздом, як у звичайнісіньке село. Минаєш дерева, поля, ліси, станції й міста, такі, як ті, що їх не раз уже вона бачила. Раптом Касю огорнула дрімота. Вагон загойдався начебто дужче, а колеса застукотіли так одноманітно, що Кася не могла стриматись і позіхнула. Позіхнула раз... другий... третій... і врешті, схилившись на мамине плече, заснула.

Кася повірила мамі, що вони вже за кордоном, тільки першого ранку по приїзді. Вони висіли з поїзда пізно ввечері. Кася дуже втомилася, хотіла спати і не бачила нічого довкола. Вона навіть, на свій превеликий сором, вередувала і завдавала мамі клопоту. Проте мама знайшла носія, і він підніс їм валізки до таксі. Мама на руках винесла з машини сонну Касю і ввійшла з нею до якогось дому. Кася не роздивилась навіть кімнатку, де мала мешкати,— ледве торкнувшись подушки, заснула. Мама пожаліла її й не казала ні мити руки, ані чистити зуби, як завжди перед сном. Кася вперше в житті спала невмита. Засинаючи, відчувала, що чогось не зробила, але мама не нагадувала, тож Кася й заснула спокійно.

Вранці, тільки-но Кася розплющила очі, її огорнуло радісне здивування. Кімната була ясна, осяяна сонцем, у прочинене вікно заглядав дикий виноград.

Кася вискочила з ліжка й визирнула в сад.

Такої безлічі квітів на клумбах і такої розмаїтості барв вона ніколи ще не бачила. Сад просто

потопав у квітах. Кася знала тільки троянди та стокротки, а ці квіти не були на них схожі. Та, зрештою, байдуже, як їх називати.

Кася вмилася й наділа нову сукенку. Але не хотіла чекати на снідання і зразу вибігла в сад. Хоч сад цей і не казковий, а все ж найкращий з усіх, які вона бачила досі.

Кася подумала: десь тут, можливо, мав би стояти й кришталевий замок, але побачила тільки величезну бочку в кутку зеленого газона. Обережно підійшла до бочки, стала навшпиньки, але це не допомогло — Кася не дістала до краю і не могла побачити, що в ній.

Раптом з бочки показала ясноволоса голова. Хлопчик! Здивована Кася дивилася, розкривши рота; хлопець і собі зчудувався.

— Що ти там робиш? — спитала вона.

Хлопчик голосно засміявся і щось сказав, але Кася не зрозуміла жодного слова. І тільки зараз збагнула: вона ж перебуває за кордоном! Хлопець із бочки, розмовляє, як всі люди; що більше, і з вигляду він такий, як кожен звичайний хлопець, ну, може, тільки волосся ясніше, ніж у інших. Проте порозумітися з ним незмога — він же розмовляє іншою мовою! Он що воно таке закордон! Нема вже чого шукати лінії на полях, блакитно-рожевих корів. Не обов'язково вже навіть бачити кришталевий замок.

Касі стало весело, і вона привітно кивнула хлопчикові. Йй кортіло дізнатися, чого він сидить у бочці, але ні вона не вміла про те спитати, ні хлопчик не міг їй відповісти, а Кася була замала, щоб дістати до краю височенної бочки й глянути самій. Та вона так

крутилася й вертілася на місці, робила такі промовисті знаки, що хлопець здогадався, чого вона хоче.

Він простяг руку, і Кася зрозуміла, що повинна подати свою. Хлопчик обвів Касю довкола бочки. З другого боку там була приставлена мала дитяча драбинка. Кася самотужки видряпалась на драбинку і зазирнула нарешті в бочку. Ага, он воно що: бочка до половини насипана піском, а на ньому розкидані залізні формочки.

Кася пирснула, бо дуже кумедною видалась їй така незвичайна пісочниця. І їй так захотілось залізти в бочку! Гралася вже в піску на березі моря, і в пісочниці на подвір'ї, і біля озера, і на річці, але в бочці... Ніколи! Касі аж дух перехопило.

Хлопчик, приязно усміхаючись, запрошував Касю до бочки. Це вона зрозуміла з його рухів. Проте вдвох вони б там не помістилися. Кася зітхнула і з жалем похитала головою.

Аж тут мама покликала Касю снідати. Кася на швидку й неохоче випила молока й з'їла хліба з маслом. Тоді побігла в сад до бочки. Хлопчик сидів там і грався з формочками.

А Касі вже нестерпно хотілося в бочку. Вже ні про що інше не могла й думати. Навіть про квіти забула. Але як розтлумачити хлопчикові, що їй кортить забратися в бочку? Хай би гралися по черзі: трохи Кася, трохи він, коли вже вдвох не можна.

Кася збагнула, що хлопець майже не вилазить з бочки, бо, ледве пообідавши, знову там сів. Кася не могла випередити його. Хоч як швидко обідала, хлопчик робив те справніше за неї. Напевне, тому, що

мешкав у селі, а Кася була з міста. Міські діти не такі охочі до їжі, як ті, що живуть постійно на свіжому повітрі й багато бігають.

Зажурена Кася розказала мамі про свій клопіт. Це було в кухні, і поблизу саме поралась хлопчикова мама. Касина мама розповіла їй про доччину біду, і хлопчикова мама, нахилившись до Касі, сказала неквапно й виразно по-німецьки, що Кася мусить сказати її синкові, аби він вийшов з бочки. Рідна мама переклала Касі, що означають ті слова.

Кася ніяк не могла повторити по-німецьки такого довгого речення: «Дуже тебе прошу, вийди на хвилинку з бочки, я трохи пограюся, а потім знову гра-тимешся ти».

Хлопчикова мама щораз більше скорочувала речення, доки лишилося тільки два слова: «Йди геть!» То була не надто гречна форма проситися до його власної пісочниці, але більше слів Кася не могла запам'ятати. Хлопчикова мама аж плакала зо сміху при тій науці, та й Касина мама насміялася досхочу.

Кася побігла в сад. Була певна: в тих двох коротких словах міститься таке саме заклинання, як те, що в казці відкрило Сезам. Нарешті перед нею відкриється нутро бочки! І вона повторювала, щоб не забути: «Ге век! Ге век!»¹

Побачивши Касю, хлопчик висунув голову з бочки.

Кася стала перед самою бочкою й сказала якмога виразніше:

¹ Так звучать німецькі слова „Geh weg!“, що означають: «Йди геть!»

— Гевку, прошу тебе, вийди на хвилинку з бочки! Хлопчик осміхнувся, але з місця не зрушив.

Кася подумала, що надто тихо говорить, а бочка ж товста й висока, і хлопчик просто її не чує.

— Гевку, прошу тебе, дуже прошу, вийди з бочки! — вигукнула Кася.

Хлопчик осміхнувся ще приязніше, всівся зручніше в піску й почав насипати його в формочки.

Касі на очі набігли сльози. Ще двічі повторила благально, щоб Гевек виліз з бочки, та хлопчик певно не мав наміру вилазити. Кася спалахнула гнівом.

— Ти вилізеш, Гевку, чи ні?! — заверещала вона на весь сад і затупотіла ногами. Потім сльози полилися дзюрком, вона заридала й побігла додому.

Мама довго не могла заспокоїти Касю й довідатись, що сталося. Тільки перегодом збагнула, що Кася сприйняла два слова «Ге век!» як ім'я хлопчика «Гевек». Кася, плачучи, жалілася, що просила того Гевка дуже чемно, найчемніше, аби вийшов з бочки, а він і пальцем не кивнув.

Касина мама не могла стримати сміху. Хіба ж справді хлопчик, на ім'я Ганс, міг знати, що для Касі він називається Гевек?.. Звичайно, він не міг вилізти з бочки, бо ж не розумів Касю, а вона тим часом була певна, що розмовляє з ним по-німецьки.

Така пригода трапилась Касі під час її першої закордонної подорожі.

Світ, на якому живуть Касі, Яцки, Петрики, Павли та Басі, стає чимраз тісніший. Літають по ньому реактивні літаки так швидко, що за кілька годин можна дістатися з Варшави до Америки. Їздять по

ньому поїзди-торпеди, які за годину перевозять людей з Варшави до Лодзі. Діти з різних частин світу зустрічаються частіше й частіше. Тож хай би всі розумілися між собою і не заживали таких прикрих пригод із звичайною бочкою, як наші Кася й «Гевек».

З М І С Т

Про Петрика-мрійника та Павла-реаліста 5

Що розповів карлик Яцкові про рід карликів 17

Барвисті сні маленької Госі 25

Про куніцю, яка любила вмочати
писочок у яєчко 35

Касина пригода в великому світі 47

Для дошкільного й молодшого шкільного віку

Навроцкая Барбара

ПЕСТРЫЕ СНЫ МАЛЕНЬКОЙ ГОСИ

(На українському мові)

Редактор І. Г. Сидоренко. Художній редактор
М. С. Пшінка. Технічні редактори Т. І. Розум,
Ф. Н. Резник. Коректор В. В. Богаєвський

Здано на виробництво 27.IV. 1971 р. Підписано до
друку 28.IX. 1971 р. Формат 70 × 84^{1/16}. Папір офс. № 1.
Фіз. друк. арк. 3,5. Обл.-вид. арк. 3,37. Умови друк.
арк. 3,85. Тираж 65 000. Зам. № 1—1175. Ціна 26 коп.
Видавництво «Веселка», Київ, Басейна, 1.

Київський поліграфічний комбінат Комітету по пресі
при Раді Міністрів УРСР, вул. Довженка, 3.

7—6—1

588—71М

26 коп.

